

Т.В. Андросова, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)
К.О. Кобзєва, магістрантка (*ХДУХТ, Харків*)

ДОСВІД ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Вихід економіки України з тривалої кризи і перші ознаки поживлення економічної активності логічно поставили питання про джерела економічного зростання і контури моделі для забезпечення його динаміки. Національна інноваційна система є важливою передумовою успішного відродження національної економіки, її адаптації до умов міжнародної конкуренції.

Найбільш проста модель показує, що роль приватного (підприємницького) сектору полягає в створенні власних досліджень на основі розробок у наукових центрах великих корпорацій та малих наукоємних фірмах, в ринковому освоєнні інновацій; роль держави – у сприянні виробництву фундаментальних знань (в університетах) та використанні комплексу високих технологій, а також у створенні інфраструктури та сприятливого інституційного клімату для інноваційної діяльності.

Аналіз інноваційних процесів у розвинених країнах показує, що найбільшу інноваційну активність проявляє великий бізнес (понад 250 працюючих). У країнах ЄС 80% великих підприємств і лише третина малих підприємств відносяться до інноваційно-активних. У цілому, з урахуванням поширення малого бізнесу, інноваційну активність виявляє кожне друге підприємство країн ЄС. Уряди стимулюють зростання участі підприємницького сектору у фінансуванні інноваційного розвитку. У результаті він забезпечує більшу частину внутрішніх витрат на дослідження і розробки: 56% – в ЄС, 63% – у США, 74% – у Японії. У країнах ОЕСР частка витрат корпорацій у загальному обсязі національних досліджень і розробок у середньому наближається до 70%.

Особливу значущість у процесі функціонування НІС розвинених країн має організація передачі інновацій зі сфери одержання знань у виробництво. Досягається це за допомогою створення ринку об'єктів інтелектуальної власності та інноваційної інфраструктури. До останньої належать бізнес-інноваційні, телекомунікаційні і торгові мережі, технопарки, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні центри, консалтингові фірми, фінансові та інші структури. У країнах ЄС активно підтримується кооперація університетів та промисловості, що реалізується за допомогою розвитку університетських

інноваційних центрів, центрів трансферу технологій, агентств технологічного брокерства, регіональних центрів нових технологій.

Ключова роль у формуванні НІС належить державі, яка встановлює правила функціонування НІС, а також забезпечує необхідну ресурсну підтримку, включаючи фінансування. Виразно проявляється тенденція зростання масштабів фінансування наукових досліджень і розробок. Високорозвинені країни намагаються забезпечити наукоємність на рівні 3% ВВП. В ЄС вона склала 1,93%, у США – 2,59%, в Японії – 3,15%. Лідерами за наукоємністю ВВП є Швеція – 4,3% та Фінляндія – 3,5% (для порівняння – в Україні 1% ВВП). Схеми державної підтримки створення та зростання високотехнологічних підприємств реалізуються, зокрема, через державні інвестиції у венчурні фонди, податкові пільги, прискорену амортизацію.

Ідеологія національної інноваційної системи широко застосовується в розвинених країнах світу, але має різні цілі. Так, наприклад, у Франції мета національної інноваційної системи полягає у створенні додаткових робочих місць, а в Німеччині – у розвитку прогресивних технологій.

В Україні після важкої кризи всіх сегментів науково-технічної сфери тільки почалося поступове формування нових, переважно ринкових форм інноваційної діяльності. Проте і сучасний стан національної інноваційної системи України все ще характеризується серйозним дисбалансом, непослідовністю державної політики щодо низької інноваційної активності підприємницького сектора.

За наявності фактично всіх типових елементів національної інноваційної системи, Україна принципово відрізняється дуже високою часткою державного сектору, повільним формуванням крупних наукоємних корпорацій, відносно слабким розвитком малого інноваційного бізнесу, а також фондового ринку і венчурного капіталу як джерел фінансування інноваційних проєктів.

Адаптація інноваційної системи України проявляється в зміні моделей інноваційної діяльності. Про це свідчить введення принципів конкурсного фінансування досліджень, поява нових форм організаційної й економічної підтримки інноваційного бізнесу, поступове формування системи податкового стимулювання науки та інновацій, законодавче забезпечення прав інтелектуальної власності, формування нових підприємств, що здатні до створення комерційно привабливих інноваційних проєктів.